

دفتر پژوهش‌های اسلامی

سازمان زندان‌ها و اقدامات تأمینی و تربیتی کشور

پاییز ۱۳۹۴

پدیدآورنده: دفتر پژوهش‌های اسلامی

عنوان: مهریه

تکرار نام پدیدآور: دفتر پژوهش‌های اسلامی

مشخصات نشر: قم: انتشار، ۱۳۹۴

مشخصات ظاهری: ۱۳۶ ص.

بهاء: ۵۰۰۰۰ ریال:

ISBN 978-600-5098-58-7

وضعیت فهرست نویسی: فیبا.

یادداشت: کتابنامه: ص ۱۳۴ - ۱۳۶؛ همچنین به صورت زیرنویس.

موضوع: چریه (قه)

موضوع: زن و مرد

موضوع: زناشویی (فقه)

موضوع: زن - وضع حقوقی - قوانین

شناسه افزوده: زمان زناها و اقدامات تأمینی و تربیتی کشور. دفتر پژوهش‌های اسلامی

رده کنگره: B۲۱۸۰/۲/۹۰۱۳۹۴

رده دیویی: ۲۹۷/۳۶

شماره مدرک: ۳۸۵۶۵۱۸

مهریه

سفرارش دهنده: ستاد مردمی رسیدگی به امور به زندانیان نیازمند

تهیه: دفتر پژوهش‌های اسلامی

ویراستار علمی: دکتر سیدمحمدرضا حسینی (استادیار دانشگاه پیام نور)

ویراستار ادبی: سیدرضا هدایتی

طراحی و حروفچینی: امیرحسین عزیزی

ناشر: انتشارات اتقان

نوبت چاپ: اول. پاییز ۱۳۹۴

شمارگان: ۳۰۰۰ نسخه

قیمت: ۵۰۰۰۰ ریال

شابک: ISBN 978-600-5098-58-7

فهرست مطالب

۱۱	مقدمه
۱۴	پیش‌گفتار

فصل اول: خانواده

۱۹	ازدواج
۲۰	فلسفه ازدواج
۲۲	ازدواج در اسلام
۲۳	شرایط لازم برای ازدواج
۲۴	رابطه زناشویی
۲۷	ازدواج و معنویت
۳۱	جایگاه خانواده
۳۲	نقش خانواده در تربیت فرزندان
۳۴	خانواده از دیدگاه اسلام
۳۶	اختلافات در خانواده

فصل دوم: مهریه

۴۱	مهریه در لغت
۴۵	تعریف مهریه در اصطلاح

پیشینه پیدایش مهریه	۴۶
۱. مهر در ادوار ما قبل تاریخ	۴۶
۲. مهر در ایران باستان	۴۷
۳. مهر در آیین یهود و مسیحیت	۴۷
۴. مهر در عربستان قبل از اسلام	۴۸
۵. مهر در اسلام	۴۹
نتیجه گیری	۵۰
مهر در روایات	۵۱
ضرورت وجود مهر	۵۴
ماهیت حقوقی مهریه	۵۷
فلسفه تشریع مهریه	۵۹

فصل شوم: کارکردهای مهریه

مهریه بدون کارکرد	۶۷
چارچوب‌های نظری مهریه	۶۸
۱. نظریه کارکرد گرایی	۶۹
۲. نظریه مبادله	۷۰
۳. کارکردهای روان‌شناختی مهریه	۷۱
۴. تأثیر مهریه در رفتار مرد	۷۱
کارکردهای اجتماعی مهریه در زنان	۷۲
۱. اهمیت عقد ازدواج	۷۳
۲. ارضای نیاز فطری زنان	۷۴

۳. تقویت جنبه معنوی عقد.....	۷۴
۴. کسب رضایت و ارزش بخشی به موقعیت معنوی زن.....	۷۵
۵. هدیه‌ای از سوی مرد.....	۷۶
۶. مسئولیت‌های در برابر حوادث.....	۷۶
۷. مکمل سهم الارث زن بودن.....	۷۶
۸. نشانه شخصیت زن.....	۷۷
۹. پاداش ختم صومعه بودن زن.....	۷۷
۱۰. جبران جایگاه از دست رفته.....	۷۷
۱۱. وثیقه‌ای در برابر حق طلاق.....	۷۸
۱۲. پاداش کار در خانه.....	۷۸
۱۳. بیمه اجتماعی بودن مهر.....	۷۸
۱۴. حق مالکیت زن.....	۷۹
۱۵. نقش تقابلی با استمتاع.....	۷۹
۱۶. زمینه ساز فعالیت اقتصادی.....	۷۹
۱۷. پاداش فعالیت‌های مبتنی بر تقسیم کار طبیعی.....	۸۰
۱۸. دیه‌ای جهت توسعه شبکه خویشاوندی.....	۸۰
۱۹. راه تثبیت غیرمستقیم خانواده.....	۸۰
۲۰. سیاست اقتصادی در جهت توزیع ثروت.....	۸۱
۲۱. نقش تقابلی با جهاز.....	۸۱
عوامل گرفتن مهریه بالا.....	۸۲
۱. تفاوت آموزه‌های دین درباره مهریه.....	۸۲
۲. فاصله گرفتن آنچه امروزه در مورد مهر رخ می‌دهد با احکام فقهی.....	۸۳

۱. نسیه بودن مهر ۸۳
۲. نمایش طبقاتی ۸۴
۳. غلبه روحیات اقتصادی ۸۴
۴. حسادت و یا چشم و هم چشمی ۸۴
۵. استیفا نشدن حقوق کامل زن ۸۵
۶. بیم ز آینده و مهار طلاق ۸۵
۷. آسای ز رزت اجتماعی زن ۸۵
۸. زندگی مدرن ۸۵
۹. بالا بودن تخریفات ازدواج ۸۶
۱۰. سن و ویژگی‌های نامهربانی ۸۶
۱۱. ازدواج‌های برون خانوادگی ۸۶
۱۲. رفع نگرانی زن، مهار نمایلات و اخواهانه مرد ۸۶
- آسیب‌های روانی اجتماعی افزایش مهر ۸۸
۱. افزایش سن ازدواج ۸۹
۲. تغییر در شیوه همسرگزینی ۹۰
۳. کاهش آمار ازدواج ۹۰
۴. ایجاد دشمنی و درگیری ۹۱
۵. تحمل اجباری زندگی ۹۱
۶. احتمال ۹۲
- سوداگری ۹۲
۷. تحت الشعاع قرار گرفتن ارزش‌های دینی ۹۲

فصل چهارم: توصیه‌ها و سفارشات به جوانان

آقایان بدانند.....	۹۷
مهریه را کی داده کی گرفته.....	۹۷
پی‌آمدهای منفی پرداخت نکردن مهریه.....	۱۰۱
مهر دینی بر ذمه شوهر.....	۱۰۱
عدم تمکین روجه این که مهر را اخذ کند. (حق حبس).....	۱۰۳
هدیه ازدواج.....	۱۰۴
سوء برداشت از قانون مهریه.....	۱۰۶
خانم‌ها بدانند.....	۱۰۸
تعیین مهرالسنه (مهر محمدی).....	۱۰۸
مذمت تعیین مهریه سنگین.....	۱۰۹
پی‌آمدهای مهریه سنگین:.....	۱۱۰
بخشیدن مهریه.....	۱۱۲
ناتوانی شوهر از پرداخت مهریه.....	۱۱۴
مهریه و زندان.....	۱۱۵

فصل پنجم: توصیه‌های قانونی

احکام فقهی و حقوقی مهریه.....	۱۱۹
مراحل به اجرا گذاشتن مهریه.....	۱۲۲
تلاش‌های قانونی انجام شده.....	۱۲۸
۱. افزودن شرط عندالاستطاعه بودن مهریه به جای عندالمطالبه بودن آن به قانون مهریه.....	۱۲۸

۱۲۹	۲. مالیات بر مهریه؛ از مفاد لایحه حمایت از خانواده.....
۱۳۰	۳. تعیین سقف مهریه.....
۱۳۰	پیشنهادات قانونی برای رفع معضل مهریه.....
۱۳۰	فانونمند کردن مهریه.....
۱۳۱	تغییر شیوه پرداخت مهریه.....
۱۳۱	مهریه کردن زنان.....
۱۳۲	مهریه مقدر برای زنان بی سرپرست.....
۱۳۲	حذف اختیارات رجوع و بخش آمیز.....
۱۳۲	جلوگیری از نقل و انتزاع غیر قانونی اموال زوج.....
۱۳۳	توانایی مالی شوهر تحت شرایط کنوینت.....
۱۳۳	حذف حق حبس و جلوگیری از حقوق دیگر.....
۱۳۳	الزام مرد به پرداخت مهریه.....
۱۳۴	فهرست منابع و مآخذ.....

مقدمه

مهریه یا مهر، به مالی گفته می‌شود که مرد در هنگام وقوع عقد نکاح برابر صراحت شرعی، رسم و عادت به همسر خود می‌پردازد یا مکلف به پرداخت آن می‌شود. اگرچه مهریه در زمان معاصر مختص مسلمانان است، اما به شهادت تاریخ، در زمان قبل از اسلام، یونان باستان نشان‌های سابقه پرداخت مبلغی پول از طرف داماد به عروس (یا پدر عروس) در زمان ازدواج وجود دارد. این حق از دیرباز در تاریخ زندگی بشر وجود داشته است و با ظهور دین اسلام به رسمیت شناخته شده، جایگاه صحیح آن ترسیم گشته و شرایطی برای آن تعیین شده است. کلماتی مانند «صداق»، «صَدَقَه»، «نافعَه»، «کابین»، «دست‌په‌ان» نیز به معنای «مهر» آمده است. در قرآن مجید واژه مهر بکار نرفته است و از لغات معادل آن ذکر شده استفاده شده است.

بی تردید بدان جهت به مهر «صداق» یا «صَدَقَه» گفته می‌شود که نشانه راستین بودن علاقه مرد و محبت او به زن است. همچنین کلمه «تحله» از «نحل» به معنای زنبور عسل است؛ چون زنبور عسل بدون

توقعی غسل خود را می‌بخشد، کلمه «نحله» دلالت دارد که مهریه، تقدیمی، پیش‌کشی، عطیه و هدیه است. از این رو مهریه به معنای مهرآفرین و نمایان‌گر میزان عشق و علاقه زوجین به یک‌دیگر می‌باشد، اما متأسفانه در برخی موارد بر خلاف این مفهوم، موجب اختلاف، بحران و در نتیجه افزایش سن ازدواج و مشکلات فراوان اخلاقی و اجتماعی گردیده است.

متأسفانه یکی از ابزارهای مربوط به جمعیت کیفری زندان‌ها، متعلق به افرادی است که به علت عدم توانایی در پرداخت مهریه و شکایت همسران خود، در زندان‌ها حبس می‌برند، بدون این‌که از نظر عناصر مربوط به ارتکاب جرم، واقعاً مجرم محسوب شوند. این افراد که به موجب قانون محکومیت‌های مالی با زندان‌های دین باید در زندان بمانند، علاوه بر هزینه‌های گزاف به دولت و هزینه قضاییه موجبات آسیب‌های فردی، خانوادگی و اجتماعی را نیز فراهم می‌آورند.

این در حالی است که بر طبق بررسی‌های به عمل آمده، بیشترین دلیل ورود افراد به زندان، عدم آگاهی، بی‌توجهی و بی‌مبالاتی نسبت به برخی از اصول در حیطه شخصی، خانوادگی، دینی و اجتماعی بوده است. آن چه بیش از هر چیز دیگر می‌تواند این معضل اجتماعی را

ریشه کن کند، توجه به آموزش و فرهنگ سازی و افزایش آگاهی عمومی افراد به خصوص جوانان و نوجوانان است. از این روستاد مردمی رسیده که به امور دیه و کمک به زندانیان نیازمند، در راستای سیاست کاهش جمعیت کیفری، پیشنهاد تدوین موضوع «مهریه و پی آمدهای آن» را به دفتر پژوهش های اسلامی سازمان زندان ها و اقدامات تأمینی و تربیتی که بر داد که نوشتار پیش رو با عنوان «مهریه» حاصل تلاش محققین این دفتر می باشد

در پایان جا دارد از محققین، وداستان مقابله گر و سایر همکاران فعال در این پروژه به ویژه جناب آقای زبیری و حجت الاسلام و المسلمین جعفر فکری تشکر نمایم.

دفتر پژوهش های اسلامی

سازمان زندان ها و اقدامات تأمینی و تربیتی کشور

پیش گفتار

در نگاه دین و قانون، مهریه در زمره حقوق خاصه زوجه قرار دارد و نقش به سزایی در برقراری روابط بسیار خوب زوجین ایفا می‌کند. گرچه عشق و علاقه بین زن و شوهر ارتباطی به وجود مهریه ندارد و ممکن است در سبب آن بسیار کم، عشق و محبت بیشتری وجود داشته باشد، اما امروزه تعیین منزلت زن بر بدون توجه به اوضاع، احوال و توانایی‌های مالی شوهر، مایه بسیار مشکلات و آسیب‌های سنگین و جبران ناپذیر روحی بر پیکر شوهر، خانواده و اجتماع وارد می‌سازد.

چنانچه زن از شوهر - که توان مالی دارد تا مهریه همسرش را بپردازد - مهریه مطالبه کند و شوهر را - دلیل عدم پرداخت آن به زندان بباندازد، این مطالبه با روح ازدواج و تشکیل خانواده - که مورد سفارش و تأکید اسلام می‌باشد - در تعارض و تضاد است.

اساساً ازدواج صورت می‌پذیرد تا خانواده جدید تشکیل گردد و روز به روز این کانون گرم و گرم‌تر گردد؛ برخی بر این باورند که مهریه زیاد گویای فضای بی‌اعتمادی حاکم بر خانواده طرفین می‌باشد و نمی‌تواند مشکلی را حل کند، همان‌گونه که مهریه کم هم نمی‌تواند مشکل ساز باشد.

بی شک اخلاق ناپسند - که در رفتار، گفتار و زندگی هر یک از طرفین بروز و ظهور پیدا می‌کند - می‌تواند مشکل آفرین باشد و مهریه زیاد هم مانع به وجود آمدن آن نخواهد بود و نمی‌تواند از بروز اختلاف زوجین پیش‌گیری کند.

مهریه نیز همانند سایر دیون مالی است که بر عهده مرد می‌باشد و آن را به هنگام استطاعت مالی باید پرداخت کند و در صورت عدم توانایی مالی، حقی است بر ذمه شوهر؛ بنابراین ضروریست که خانواده طرفین توانایی‌های مالی طرفین را به هنگام عقد در نظر بگیرند.

در این نوشتار سعی بر این است که ابعاد مختلف اجتماعی و فرهنگی این دین مالی را بررسی کرده و تبعات منفی و مثبت آن در جامعه و احاد می‌شود؛ چرا که از آمارهای مربوط به حاکمیت کیفری زندان‌ها، افرادی هستند که به علت ناتوانی در پرداخت مهریه و شکایت همسران خود در زندان‌ها به سر می‌رند، این افراد که به موجب احکام محکومیت‌های مالی تا زمان ادای دین باید در زندان بمانند، علاوه بر هزینه‌های گزاف برای دولت، باعث فراهم آمدن آسیب‌های فردی، خانوادگی و اجتماعی می‌شوند.